

Biologia molecular i cel·lular del càncer

Codi: 101897

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501230 Ciències Biomèdiques	OT	4	0

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Carles Arús Caralto

Correu electrònic: Carles.Arus@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: anglès (eng)

Grup íntegre en anglès: Sí

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Els professors poden interaccionar amb els alumnes en català, espanyol o anglès. Tota participació oral o escrita avaluable que es faci en idioma anglès tindrà un factor multiplicador màxim d'1,1 i mínim d'1.

Equip docent

Anna Maria Bassols Teixidó

David Garcia Quintana

Prerequisits

Cap d'específic, però es recomana que els alumnes d'intercanvi hagin aprovat un mínim de dos cursos sencers del seu grau d'origen. Gran part de la bibliografia està en anglès, idioma que també és utilitzat a les classes de teoria, a les figures projectades i a les pràctiques d'aula. També, si l'alumne fa servir l'anglès a la comunicació oral el professor contestarà en anglès.

Objectius

Descriure els trets diferencials del càncer envers els teixits normals i les bases moleculars i cel·lulars d'aquestes diferències. Es farà èmfasi en com la desregulació de propietats basals d'un teixit, com la proliferació cel·lular o els mecanismes de mort controlada, permeten la progressió del tumor, tant per mecanismes d'alteració genètica (p.e. mutacions) com epigenètics (p.e. angiogènesi, entorn tumoral, desregulació de la proteòlisi extracel·lular). Finalment, es consideraren les bases moleculars d'algunes de les (noves) estratègies antitumorals.

Competències

- Demostrar que es coneixen i es comprenen conceptual i experimentalment les bases moleculars i cel·lulars rellevants en patologies humanes i animals.

- Demostrar que es coneixen i es comprenen els processos bàsics de la vida en diversos nivells d'organització: molecular, cel·lular, tissular, d'òrgan, individual i de la població.
- Llegir i criticar articles científics originals i de revisió en el camp de la biomedicina, i ser capaç d'avaluar i escollir les descripcions metodològiques adequades per al treball de laboratori biomèdic.
- Treballar com a part d'un grup juntament amb altres professionals, comprendre'n els punts de vista i cooperar-hi de forma constructiva.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements adquirits a l'anàlisi crítica dels paràmetres experimentals mesurables en teixits en situació fisiològica normal o patològica, descrits en la literatura científica del camp.
2. Descriure els mecanismes de senyalització i comunicació cel·lular.
3. Elaborar un treball de revisió en biologia molecular i cel·lular.
4. Explicar la regulació del cicle cel·lular i la seva modulació.
5. Identificar els mecanismes moleculars de regulació de la mida i l'estadi de diferenciació de les cèl·lules en els teixits.
6. Identificar els mecanismes que regulen l'expressió de gens a les cèl·lules, i la seva importància en les diferents funcions cel·lulars.
7. Treballar com a part d'un grup juntament amb altres professionals, comprendre'n els punts de vista i cooperar-hi de forma constructiva.

Continguts

Temari (*).

Tema 1. La naturalesa del càncer. Tipus de tumors. Selecció clonal i progressió tumoral. Mutacions driver, passenger i neutres. *Hallmarks of cancer*: competències que ha d'adquirir la cèl·lula per tal d'esdevenir cancerosa. Càncer, virus i mutàgens.

Tema 2. Oncògens. Mecanismes d'activació d'oncògens. Oncògens i protooncògens. Que són els oncògens: Factors de creixement, Receptors, Transductors, Factors de transcripció.

Tema 3. Gens supressors de tumors (TSG). Característiques generals. La hipòtesi de Knudson. Exemples de TSG: Rb, NF1, APC, VHL, p53.

Tema 4 Pèrdua del control del cicle cel·lular i inestabilitat genòmica. La cèl·lula tumoral és independent de senyals pro-proliferatius i de supressors de creixement: myc, pRB, E2F i el control del punt de restricció. La cèl·lula tumoral és (necessita ser) genòmicament inestable: evolució darwiniana del càncer. Mecanismes de vigilància: barreres crítiques en la transformació maligna.

Tema 5. Genòmica i transcriptòmica del càncer. Paper de les lesions al DNA, tipus i activació de mutàgens, mecanismes de vigilància i vies de reparació. Aspectes epigenètics de la transformació maligna, agents promotors. RNAs no-codificants y càncer. Paper de la seqüenciació massiva del genoma i transcriptoma tumoral a la comprensió del procés de progressió tumoral.

Tema 6. Cèl·lules mare i desregulació de la mort cel·lular. Cèl·lules mare tumorals o cèl·lules iniciadores de tumors, jerarquia i nínxol/s, diferenciació. Senescència, telomerasa i immortalització. Apoptosi i Necrosi.

Tema 7. Progressió tumoral. Progressió per etapes. Hipòxia i angiogènesi. Reprogramació del metabolisme tumoral. Participació de l'entorn tumoral, pH, inflamació, interaccions heterotípiques als tumors. Bases moleculars de la invasió, migració direccional i de la metàstasi.

Tema 8. Base molecular de noves teràpies antitumorals. Teràpies clàssiques. El problema de la resistència. El problema dels models adequats. El problema dels biomarcadors de resposta.. Disseny racional de fàrmacs. Teràpia anti-angiogènica. Immunoteràpia. Virus oncolítics. Teràpia re-diferenciadora. Teràpia contra les cèl·lules iniciadores de tumors.

Pràctiques. Tres sessions per grup de pràctiques. Treball de laboratori amb línies cel·lulars de tumors en cultiu. Resposta i resistència a quimioteràpia.

*Llevat que les restriccions imposades per les autoritats sanitàries obliguin a una prioritització o reducció d'aquests continguts.

Metodologia

* Classes magistrals de teoria i de pràctiques d'aula, amb èmfasi en la participació i l'aprenentatge dels alumnes. Aquesta participació i aprenentatge es catalitzarà pel professor proposant preguntes i temes a contestar pels alumnes, de manera que les respostes formin part del procés d'avaluació continuada de la feina feta pels alumnes (veure apartat d'avaluació també). Pràctiques de laboratori en grups de dues o tres persones (3 sessions).

*La metodologia docent proposada pot experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	26	1,04	2, 4, 5, 6
Pràctiques d'Aula	13	0,52	1, 7
Pràctiques de laboratori	12	0,48	1, 7
Tipus: Supervisades			
Lliurament de treballs i interacció a través del Campus Virtual	14	0,56	
Tutories individuals	2	0,08	
Tipus: Autònomes			
Cerca d'informació, estudi, processament i enviament electrònic de treball supervisat pel Campus Virtual	46,5	1,86	1, 3, 7
Estudi per examens	10	0,4	
Redacció de memòria de pràctiques	6	0,24	
Resolució de problemes	10	0,4	1, 7

Avaluació

(*) - Tota participació oral o escrita avaluable que es faci en idioma anglès tindrà un factor multiplicador màxim d'1,1 i mínim d'1.

- Avaluació: treballs, 51% de la nota total; avaluació de la memòria i feina de pràctiques, 10% del total; exàmens escrits, 39% del total. Total, nota per curs 100%. S'aprova amb un 5 sobre 10.

- Exàmens: Un primer parcial, aproximadament després del tema 4 i un segon parcial després del tema 8. La nota final de l'examen escrit serà resultat del promig ponderat dels dos parcials, d'acord al seu pes relatiu (el primer parcial val 1/3 i el segon 2/3) i donarà una nota "d'examen" per curs. Els exàmens es faran amb accés a llibres, apunts, ordinador i Internet.

- Feina per curs. Hi hauran tres o més "treballs" a fer per curs. Un per cada 2 temes, aproximadament. Els treballs poden ser de tipus problemes, interpretació de dades de treballs, de cerca bibliogràfica, etc. a proposar per cada professor responsable a través de l'eina de lliurament de treballs del CV. A part de l'entrega electrònica dins de termini, s'entregarà també en forma impresa al professor. Segons el professor, poden ser treballs individuals o en grup. La contribució de cada treball al 51% de la nota final serà la mateixa.

- Revisió de qualificacions. Després de cada examen escrit hi haurà un dia i franja horària de revisió d'aquestes qualificacions. Les qualificacions de l'avaluació continuada aniran apareixent a Campus Virtual de manera periòdica. S'establiran tres franges de revisió al llarg del curs. Els dies i hores de revisió es faran públiques a través del Campus Virtual amb un mínim de 48 hores d'anticipació i s'anunciaran a més a classe.

- A efectes de normativa, els treballs i respostes entregades durant el curs tindran consideració de contribucions a l'avaluació global de l'assignatura.

- Els estudiants que no puguin assistir a una prova d'avaluació individual per causa justificada (com ara per malaltia, defunció d'un familiar de primer grau o accident) i aportin la documentació oficial corresponent al Coordinador de Grau, tindran dret a realitzar la prova en qüestió en una altra data. El Coordinador de Grau vetllarà per la concreció d'aquesta amb el professor de l'assignatura afectada.

- Descripció del procés de recuperació. Perquè les notes a obtenir a les activitats de recuperació es puguin fer servir per les qualificacions finals, la persona haurà d'haver estat avaluat a un conjunt d'activitats estàndard equivalents com a mínim a dues terceres parts de la puntuació global de l'assignatura. Així, aquesta persona tindrà la qualificació de "No avaluable" si la suma de les notes màximes de totes les activitats avaluable estàndard (abans de les activitats de recuperació) es inferior al 67% de la nota global de l'assignatura. Qualsevol nota obtinguda a activitats de recuperació substituirà la nota obtinguda a l'activitat estàndard amb que l'activitat de recuperació està relacionada, independentment que la primera nota fos inferior o superior. Les activitats de recuperació s'aplicaran a activitats estàndard d'avaluació equivalents com a mínim a un 50% de la nota global de l'assignatura. Així, les parts de l'assignatura afectades pel procés de recuperació seran les notes dels exàmens 1 i 2 (39% de la nota total) i una part de la nota derivada de les activitats participatives i la feina de laboratori (11% de la nota global, problemes + treball participatiu + avaluació de la feina de laboratori). Durant l'activitat de recuperació es permetre accés a tot el material del curs, inclòs accés a Internet. Per evitar impressions innecessàries de material d'avaluació o reservar espais per l'activitat de recuperació que no fossin necessaris, els estudiants interessats en l'activitat de recuperació hauran de comunicar el seu interès en assistir-hi 48 hores abans de l'activitat convocada, a través del Campus Virtual. Només els estudiants que així ho hagin avisat seran admesos a l'activitat de recuperació. Si cap estudiant demana participar en l'activitat de recuperació, aquesta es cancel·larà.

* L'avaluació proposada pot experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exàmens parcials	39%	4	0,16	1, 2, 4, 5, 6
Lliurament de la memòria de pràctiques	10%	0,5	0,02	1, 3, 7
Lliurament de treballs per curs, avaluació de problemes fets a aula i interacció pel "Campus Virtual"	51%	6	0,24	1, 3, 4, 5, 7

Bibliografia

Llibres de referència

1. The Biology of Cancer. Robert A. Weinberg, 2nd Edition, 2014, Garland Science, NY, USA.
2. Molecular and Cell Biology of Cancer. Rita Fior, Rita Zilhão Editors, 2019, Springer, eBook accessible a les Biblioteques UAB.
3. Molecular Cell Biology. Harvey Lodish et al. 7th Edition, 2012, Freeman and Co., NY, USA.
4. Molecular Biology of the Cell. Bruce Alberts et al. 5th Edition, 2008, Garland Science, NY, USA

Programari

Cap